

Motivacija za učenje

✍ Bogdan Žorž

Ob 'motivaciji' za učenje je vedno treba imeti pred seboj posameznikovo (otrokovo) notranjo željo, potrebo, ki ga usmerja v učenje, ki ga spodbuja, da tudi vztraja pri tem, ne glede na to, da so druge želje, ki se pojavljajo v istem času, morda prijetnejše, mu ponujajo več ugodja. Smiselno bi se bilo torej spraševati, kako v otroku prebujati in krepiti motivacijo, ne pa, kako ga motivirati.

Kar nekaj časa sem razmišljal, ali naj v naslovu tega prispevka sploh uporabim besedo 'motivacija'. Kljub vsem pomislekom sem jo (iz zelo preprostega razloga) uporabil; je namreč tako zelo udomačena, da bi morda delovalo celo odbijajoče, tuje, če bi uporabil lepo, staro domačo besedo 'ukaželjnost'. V *Slovarju slovenskega knjižnega jezika* beseda motiv, motivacija sploh ni več označena kot tujka. Sprejeli smo jo za svojo, pa sem kljub temu prepričan, da je ne razumemo dovolj dobro, da jo pogosto razumemo celo povsem napačno. Pogosto namreč zasledim vprašanja tako staršev kot učiteljev: "Kako motivirati otroke za učenje?" Prav to vprašanje kaže na nerazumevanje pristne vsebine! Ob 'motivaciji' za učenje je vedno treba imeti pred seboj posameznikovo (otrokovo) notranjo željo, potrebo, ki ga usmerja v učenje, ki ga spodbuja, da tudi vztraja pri tem, ne glede na to, da so druge želje, ki se pojavljajo v istem času, morda prijetnejše, mu ponujajo več ugodja. Smiselno bi se bilo torej spraševati, kako v otroku prebujati in krepiti motivacijo, ne pa, kako ga motivirati.

Poleg tega je beseda 'motivacija' že sama po sebi tuja; proces učenja nekako trga od otroka samega, vsiljuje misel, da je to nekaj čisto posebnega, samostojnega. Pri besedi 'ukaželjnost' ali 'vedoželjnost' pa je ravno nasprotno: besedi sami pojasnjujeta, da je to nekaj notranjega – posameznikovega. Če govorimo o otroku, gre torej za njegovo notranjo željo po znanju, vedenju.

Radovednost

V osnovi 'motivacije za učenje' je torej radovednost. Zato je le radovednost pravi, pristni notranji vir motivacije za učenje. Radovednost pa je človeku zapisana že v genih; teh pa človek ne pridobi z vzgojo. Ameriški psihoterapevt M. V. Miller radovednost celo razume kot eno temeljnih gibal človekovega razvoja! Tudi v krščanstvu najdemo dovolj osnove za tako razumevanje. Zadošča že, če se poglobimo v staro-zavezno zgodbo o Adamu in Evi: mar ni bila prav radovednost (in seveda v ozadju te radovednosti želja "biti kakor Bog") tista, ki je Evo privedla do tega, da je jedla od prepovedanega drevesa, "drevesa spoznanja dobrega in hudega"? Sledil je izgon iz raja in najbrž je prav zaradi tega v ljudski modrosti radovednost kaj rada označena kot 'grda navada'. Bolj smiselno pa bi bilo razmišljati drugače: ta padec iz raja v 'solzno dolino' se je pač zgodil – sedaj ostaja le vprašanje, ali se človek prepusti usodi ter zatre svojo željo "biti kakor bog" in radovednost,

“*Pri majhnem otroku krepimo radovednost že s tem, kar smo zapisali zgoraj: treba jo je sprejemati, ne pa zavračati in zatirati, omalovaževati, se ji posmehovati.*”

iskanje načina, kako to doseči, ali pa si še vedno in kljub vsemu prizadeva iz te solzne doline ven, ohranja svojo željo in sledi radovednosti.

Otroku je radovednost zapisana v genih. Tisti slabšalni pogled na radovednost kot na grdo razvado, ki pomeni 'vtikanje nosu v tuje stvari', pa je pravzaprav sprevrženje zdrave radovednosti, je že motnja radovednosti. Pristna in prava radovednost otroka sili k spoznavanju sveta okrog njega, k učenju. Žene ga v razvoj in rast na vseh področjih, tudi na duhovnem.

Otroški 'zakaj' in umetnost nepopolnih odgovorov

Najbolj očitno se ta otroška radovednost pokaže v zgodnjem starostnem obdobju, ko otrok začne spraševati, ko se pojavi njegov neskončni 'zakaj', ki ga ima vedno pripravljene. Ob tem ne morem, da ne bi pomislil na znano Ježkovo pesem *Zakaj*, ki jo je tako prepričljivo zapel Lado Leskovar. Ježek je v tej pesmi povedal pravzaprav vse.

Žal se prepogosto zgodi, da starši to zdravo otroško radovednost zatrejo. Otroški 'zakaj' utihne in skupaj z njim zamreta tudi vedoželjnost, ukaželjnost, zamre motivacija za učenje.

Starši to lahko naredijo nasilno, tako da otroku ne dovolijo spraševati, ga bolj ali manj grobo zavrnejo; otrok neha spraševati, da bi se s tem izognil grobi zavrnitvi. Groba zavrnitev je tudi to, da se starši posmehujejo otrokovim 'neumnim' vprašanjem – otrok noče biti 'neumen' in neha postavljati 'neumna vprašanja'. Zavrnitev je tudi izgovor: "Sedaj nimam časa." Otroku damo s tem sporočilo, da so druge stvari veliko pomembnejše, in počasi tudi sam začne početi druge, veliko pomembnejše stvari in neha spraševati.

V današnjem času se še pogosteje srečujemo s čisto drugačnimi odzivi staršev, s starši, ki gredo v drugo skrajnost. V silni skrbi, da otroka ne bi 'zavajali', 'poneumljali', da bi mu dali na vsako vprašanje 'strokovno korekten' odgovor, pretiravajo, otroka obremenjujejo z zelo 'strokovnimi' odgovori. Seveda dobijo takojšnjo potrditev za pravilnost svojega ravnanja: otrok je vesel, pokaže veliko znanja, nanj so hitro lahko ponosni. Toda v tem je velika past, nevarnost. Prezahtevnih odgovorov otrok ne razume, ker jih še

nepopolnim, včasih celo napačnim odgovorom. Tak otrok je bil trenutno zadovoljen. Ker ni bil zavržen, je svojo radovednost ohranjal, jo negoval, razvijal in njegova radovednost je – skupaj z odraščanjem, razvojem njegovih umskih in telesnih zmogljivosti ter izkušnjami – postajala vedno bolj smiselna ukaželjnost in vedoželjnost!

Kako krepiti radovednost?

Pri majhnem otroku krepimo radovednost že s tem, kar smo zapisali

nek napor. Pri tem se dosega najmanj dva cilja: otrokova radovednost se pri tem krepi, obenem pa mu odgovori, pri iskanju katerih se je moral potruditi, prinašajo več zadovoljstva.

Če je radovednost 'ugasnila'

Ko se v praksi srečam z otrokom, ki ne mara učenja, ki odklanja učenje, ki "nima motivacije za učenje", vedno poskušam pri njem zbuditi tudi radovednost. Nikoli ne drži, da otrok ni radoveden – radovednost v njem še vedno nekje tli. V takih primerih iščem področja, ki otroka še zanimajo, kjer je prisoten vsaj kanček radovednosti.

Tu je včasih treba iti precej 'naokoli', ne premočrtno, in sprejeti tudi radovednost, ki se nam, odraslim, zdi nesprejemljiva.

Pogosto se tako srečam z otrokom, ki 'ne mara' kakega določenega predmeta, na primer zgodovine. Ko se z njim pogovarjam o tem, mi z velikim olajšanjem (ker ga je nekdo sploh pripravljen poslušati) govori, kako 'ne pre-

nese' tistih 'bedastih' zgodovinskih podatkov, letnic ipd. Pri tem pokažem veliko zanimanje (radovednost!) in me zanima, kaj konkretno ga tako odbija. Včasih se dogovorim, da mi do naslednjč prinese čim bolj natančne podatke, morda si jih celo izpiše ...

Pri tem oba čez nekaj časa ugotovljava, da je to postalo zabavno, da ga je 'pričelo zanimati', kar pomeni, da se je pričela prebujati radovednost in da se sedaj pri tem celo veliko nauči! ■

Prihodnjič: čustva pri motivaciji za učenje

Foto: Alenka Veber

ne zmore razumeti. Zato se mu počasi začne oblikovati mnenje, da 'že vse ve'. Tudi tak otrok neha spraševati, zatre svojo radovednost kot nepotrebno. Žal v naših šolah srečujemo vse preveč takih otrok – z dolgočasenih, jeznih, z občutkom, da že vse vedo in da hodijo povsem brez potrebe v šolo, ker se tam tako ali tako ne morejo naučiti nič več koristnega.

Na otroško radovednost se je treba odzivati z modrostjo naših starih staršev, ki so otroku sicer vedno prisluhnili, njegovih vprašanj niso zavržili – so ga pa odpravili z nekim delnim,

zgoraj: treba jo je sprejemati, ne pa zavračati in zatirati, omalovaževati, se ji posmehovati. Pomemben je tudi način, kako se odzivamo nanjo: otroku je treba dajati delne in nepopolne odgovore – paziti na to, kaj otrok že zmore sprejeti, razumeti in uskladiti s svojim otroškim dojemanjem.

Drug pomemben pristop k spodbujanju zdrave radovednosti je tudi krepitev samostojnosti. Ni vedno dobro, da otrok dobi vse odgovore 'servirane na pladnju'. Treba ga je spodbuditi, da je pri iskanju odgovorov čim bolj dejaven, da vložijo v iskanje odgovorov tudi